

Martti Kekomäki

Terveys- ja sairaanhoidon
hallinnon professori, emeritus

Sote-keitoksesta voidaan nyt aivan rehellisesti todeta jenkin tavoin: ”[We are] still confused but at a higher level.” Marraskuun alussa maan hallitus – kriisin partaalla – väänsi kättä järjestämislain reunaehdoista. En puutu 18–15–12-problematiikkaan, koska se on mitä ilmeisimmin kolmesti kirkastettua aluepolitiikkaa. Kansalaisen valinnanvapauden laajentaminen on puolestaan niitä raikkaita pan-eurooppalaisia tuulahuksia, joita myös Suomessa on jo opittu käyttämään – oman asian ajamiseksi.

Kansalainen valitsee jatkossa siis oman hoitopaikkansa, eikä vain terveyskeskusten välillä vaan julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välillä, eikä vain peruspalveluissa vaan myös sairaalapalveluissa. Pienet ja keskiuuret tuottajat tulevat olemaan lainaattijan erityissuojeluksessa. Tavoitteena on siis synnyttää aidot palvelumarkkinat. Ne toimivat kaikkialla yhteiskunnassa, miksipä eivät toimisi myös hyvinvointipalveluissa.

Toimiakseen markkinat edellyttävät palveluita koskevan laatutiedon tasaista jakautumista tuottajien ja tarvitsijoiden välille. Tämä tavoite on kannatettava, vaikka sen saavuttaminen ei ole aivan helppoa. Tiedon kerääminen auttaisi samalla myös kaikkia palveluntuottajia vertaiskehittymisen tiellä.

Samaa tietoa voitaisiin käyttää palveluiden myyntiponnisteluihin ja mainontaan. Kahdeksankymppinen kansalainen

Johan nyt on markkinat – tai ainakin kohta!

punnitsisi sitten ihan itse, täysivaltaisina kansalaisena, ”ottaako” hän palvelun tuottajalta, jolla lonkan keinonivel-leikkauksen jälkeisten syvien infektiokomplikaatioiden esiintymisprosentti on 2,25, proteesin irtoamisprosentti 6 per viisi vuotta, palvelun odotusaika viikko, ruoka erinomaisen maittavaa ja henkilökunta ystävällistä – vai joltakin toiselta. Sana ”ottaako” on lainausmerkeissä siksi, että sana on oikeasti lainattu kampaamotoiminnasta. Sielläkin permanentti ”otetaan”, eikä näiden kahden palvelutoiminnan välillä ole mitään eroa. Näin totesi Kelan pääjohtajakin jo kauan sitten kampaajan ja lääkärin töitä vertaillaessaan. Tottahan tohtori tietää mitä puhuu.

Todennäköisesti kilpailua käydään silti pääasiassa pelkillä hinnoilla. Tässä järjestelmässä julkisten sairaaloiden on tajuttava markkinoiden uusi haaste. Kirurgi kun olen, jatkan lonkkaesimerkillä. Ihan ensi töiksi julkisen sektorin on vapauduttava kolmesta riippakivestä, jotka ovat kouluttaminen, päivystäminen ja poliittinen hallinto. Ne, eli paremminkin niiden puuttuminen antaa nimittäin yksityiselle toimijalle täysin suhteettoman kilpailuedun.

Varsinkin operatiivisen alan erikoislääkäreiden kouluttaminen on todella tyyristä puuhaa. Koulukkaan järjen juoksu ja käden kompetenssi määräävät koko toiminnan kapeikon läpäisykyvyn ja sen kautta hoidon yksikkökustannukset. Koulutettavan pienempi palkka on tällä kohdalla täysin mitätön etu, sillä se merkitsee muutaman prosentin osuutta leikkaussalitunnin yksikkökustannuksista. Yksikkökustannusten kannalta ratkaisevaa on volyyimi/aikayksikkö eikä panosten hinta. Amerikkalaiset ovat jo vuosikymmeniä sitten todenneet, että

kilpailun kiristyminen saattaa opetussairaalat saarroksiin. Saarroksista vapautetaan vain siten, että koko lääkärikoulutus siirretään julkisista sairaaloista ”jonnekin”. Älkää kysykö minne, nythän luodaan palvelumarkkinoita, niitä uusia ja uljaita! – Tieteellinen tutkimustyö meni viemäriin jo aikaisemmin, ei siitä enää murhetta kantamaan.

Julkisen sairaalan päivystystoiminta on hetimiten lopetettava, sillä se imee voimavaroja aivan sattumanvaraiseen toimintaan. Siispä taas hakemaan mallia Amerikoista: suljetaan Emergency Department ja pysytään markkinaiskussa. Näin vapautetaan hoitokapasiteetti siistiin sisätyöhön, kun keskiyön kanniset kompuroijat kipataan jonnekin muualle. Älkää taaskaan kysykö minne, johonkin vain, onhan täällä tilaa!

Ja lopuksi käännetään katseet poliittiseen koneistoon. On tietenkin hyvä, että nyky rakenne välittää kansalaisten mielipiteet ja toiveet järjestelmän huipulle, mutta on sillä hintansakin: mikään ei ole helpompaa kuin taivutella Poliittinen Päättäjä hidastamaan julkisen palvelutuotannon välttämätöntä remonttia. Poliitikko syö edelleen Sari Sairaanhoidajan kädestä, sillä samaiset Sarit päättävät valtavalla järjestövoimallaan Poliitikon uudelleen valinnasta, Poliitikon tärkeimmästä tavoitteesta. (Sari saa sivustatukea Olli Ortopediltä ja Kalle Kardiologilta, jos tarvis.)

Kivikasvoinen epäpoliittinen toimitusjohtaja katsoo sen sijaan markkinaa, valitsee segmenttiä, parantaa prosessia ja kasvattaa katetuottoa prosenttia. Hän siirtää samaisten Sarien selittelyt sivuun: nyt tehdään tulosta ja vallataan markkinoita.

Tervetuloa, palvelumarkkinat! Jo teitä ehdittiinkin odotella!